

СРПСКИ ЈЕЗИК

6. РАЗРЕД

(5 часова седмично, 180 часова годишње)

ИСХОДИ УЧЕЊА 6. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	
Ученик може да:			5	Систематизација знања из претходних разреда.	

- разликује промјенљивост и непромјенљивост ријечи; - разликује врсте промјенљивих ријечи; - препознаје непромјенљиве ријечи, посебно прилоге и приједлоге; - разликује нормативне од ненормативних облика ријечи, посебно падежне облике (укључујући и гласовне промјене у вези са облицима ријечи); - издваја дијелове ријечи у вези са облицима ријечи (граматичку основу и наставак за облик) у једноставнијим случајевима; - разликује категорије рода, броја, падежа; - разликује основне функције и значења падежа (субјекат, објекат и прилошка одредба); - разликује основне реченичне чланове у типичним случајевима. - разликује формалну од неформалне лексике; - разликује основне лексичко-семантичке категорије (једнозначност, вишезначност, синонимију, хомонимију и антонимију).	ЈЕЗИК 60	Врсте ријечи	10	Појам промјенљивости и непромјенљивости ријечи.
				Грамматичке категорије рода, броја и падежа
				Промјенљиве ријечи: именице, замјенице, пријдеви, бројеви, глаголи.
		Именице	15	Непромјенљиве ријечи: прилози, приједлози, везници, узвици, рјечице
				Врсте именица, понављање.
				Грамматичке категорије: рода, броја и падежа. Промјена именица, грамматичка основа и наставак за облик.
				Основна значења и функције падежа. (Уз обраду падежа уочавање и препознавање приједлога и њихове функције.)
				Номинатив – субјекат; вокатив – дозивање, скретање пажње, обраћање.
				Генитив – припадање и дио нечега (атрибут, прави објекат и прилошке одредбе).
				Датив – намјена и управљеност.
				Акузатив – објекат (прави и неправи).
		Замјенице	10	Инструментал – средство и друштво, употреба у инструменталу.
				Локатив – мјесто.
				Именичке замјенице, појам и врсте, личне замјенице и повратна замјеница себе, се.
				Неличне именичке замјенице (ко, шта итд.)
		Пријдеви	7	Пријдевске замјенице: присвојне, показне, релативне, опште.
				Обнављање и систематизација, значење и врсте пријдева.
				Слагање пријдева са именицом у роду, броју и падежу.
		Бројеви	3	Компарација пријдева.
				Функција пријдева у реченици.
				Систематизација, појам и врсте бројева: главни (основни, збирни) и редни.
				Деклинација бројева, римски бројеви.
		Лексикологија	10	Појам вишезначности и једнозначности.
				Синонимија, хомонимија, антонимија.
				Фразеологизми.
				Хипокористички, пејоративи, аугментативи, деминутиви.

ИСХОДИ УЧЕЊА 6. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	
Ученик може да:	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА 50	ПРАВОПИС	20	Читање и увјежбавање технике читања 5	
- досљедно примјењује правописну норму у употреби великог и малог слова (именице, пријдеви);				Писање присвојних пријдева с наставцима: -ски, -чки, -шки, -ов/-ев, -ин (повнављање)	
- зна правилно да пише везу приједлога и падежних облика замјеница;				Писање вишечланих географских имена.	
- зна оба писма, али користи ћирилицу;				Писање назива улица, установа и властитих имена	
- зна да је (стари) глас јат дао различите рефлексе – екавски, ијекавски и икавски;				Писање рјечце не уз глаголе, именице и пријдеве; нај - у суперлативу.	
				Писање пријдева изведених од именица са сугласником ј у основу (нпр. ист оријски); писање сугласника х	
				Писање генитива, инструментала и локатива именичких одричних замјеница уз приједлоге (нпр. ни за кога).	
				Рефлекси гласа јат ; ијекавска замјена гласа јат , одступања.	
				Писање замјеница у обраћању: Ви, Ваш.	

- саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дјела и о темама из свакодневног живота; - резимира краћи информативни текст; - проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту; - издваја дијелове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне цјелине (уводни, главни и завршни дио текста).				Писање основних, редних и римских бројева.	
				Писање интерпункције, тачка и запета, запета, запета уз вокатив, неколико тачака.	
				Управни говор.	
		30		Говорне вјежбе по самостално састављеном плану.	
				Четири домаћа писмена задатка и њихова анализа на часу	
				Четири школска писмена задатка (1 час припрема, 1 час израда, 1 час исправка).	
				Причање догађаја и доживљаја на основу познатог књижевног текста.	
				Примјена поступка хронолошког причања.	
				Резимирање књижевно-умјетничких и других текстова.	
				Лексичке вјежбе.	

ИСХОДИ УЧЕЊА 6. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	КЊИЖЕВНИ КОРПУС
Ученик може да:	КЊИЖЕВНОСТ 70	УСМЕНА КЊИЖЕВНОСТ	24	Природа и функција књижевности.	Иво Андрић: Мост ови.
- на једноставан начин усвоји основна знања о природи и функцији књижевности: даје њена природа неодвојива од језика на коме настаје и да је она првенствено незамјењив начин успостављања људски важног смисла;				Књижевни родови и врсте: епика, лирика и драма.	Војислав Илић: Зимско јут ро.
- се упозна са битним разликама у обликовању усменог и писаног књижевног текста, тј. да освијести важну чињеницу постојања два вида књижевности;				Усмена књижевност. Одлике и врсте.	Кад полази младож ења, Надж њева се момак и дјевојка; Српска дјевојка; Јелен и вила; Дјевојка се са сунцем инат и, српска народна лирска пјесма.
- путем одговарајућих убједљивих примјера разликује дословно и пренесено значење књижевно-језичког исказа;				Лирска пјесма. Врсте: љубавне, обичајне, обредне, успаванка; емоција, лирски доживљај.	Избор из народне епске поезије: Свет и Саво; Зидање Скадра и избор из пјесама преткосовског циклуса.
- зна основне одлике књижевних родова, лирике, епике и драме, тј. схвата разлику између исказивања емоције, објективног казивања и непосредног предочавања;				Епска пјесма. Догађај, фабула, тема, мотиви, вријеме, ликови. Стил и облици понављања.	
- препознаје основне поступке карактеристичне за поједине књижевне родове;				Народна приповијетка. Пријекло, врсте и особине. Језик народне књижевности.	
- преприча садржај дјела, одреди тему и мотиве, те уочи поступке карактеризације ликова;		ПИСАНА КЊИЖЕВНОСТ	30	Писана књижевност, одлике и врсте. Лирска пјесма. Пјеснички језик. Строфа, стих, рима, пјесничке слике, стилске фигуре.	Р. П. Ного: Причала ми т ет ка коза. М. Антић: Шашава пјесма. Драгутин Тадијановић: Носим све т орбе, а нисам магарац. Бранко Радичевић: Ђачки раст анак (одломак). Алекса Шантић: Моја от аубина. Љубивоје Ршумовић: Домовина. Мирослав Антић: Шт а је највеће.
				Приповијетка. Одлике, структура, тематика, мотиви, књижевни ликови, језик. Народна и умјетничка бајка, паралеле.	Д. Трифуновић: Два јарца. Милован Глишић: Прва бразда. Бранко Ћопић: Поход на Мјесец. Исак Самоковлија: Дјечак Арон. Едмондо де Амичис: Школа. Алија Хасагић Дубочанин: Шарко. Светозар Ћоровић: У ноћи. Пушкин: Бајка о рибару и рибици.
				Роман. Опште особине. Врсте романа (авантуристички љубавни, историјски, роман лика). Структура, фабула, тема, мотиви, главни и споредни књижевни ликови.	Џек Лондон: Бијели Очњак и романи предвиђени лектиром.

				Драма. Врсте и опште особине. Дидаскалије, дијалог, монолог, чин, сцена.	Бранислав Нушић: Госпођа минист арка.
				Анализа публицистичких текстова и њихово поређење са умјетничким текстовима.	Ненад Дивљан: Из дет инст ва Николе Тесле. Одломак из биографије Јована Цвијића.
- препознаје тематске слојеве књижевног дјела и говори о свом доживљају умјетничког дјела.		ЛЕКТИРА	16	Читање, анализа и вођење забиљешки.	Данијел Дефо: Робинзон Крусо. Бранко Ћопић: Орлови рано лет е. Бранко Ћопић: Магареће године. Марк Твен: Том Сојер. Мате Ловрак: Друж ина Пере Кврж ице. Мате Ловрак: Влак у снијегу. Градимиr Стојковић: Хајдук у Београду. Жил Верн: 20.000 миља под морем.

ПРИЛОГ 2.

СРПСКИ ЈЕЗИК

7. РАЗРЕД

(4 часа седмично, 144 часа годишње)

ИСХОДИ УЧЕЊА 7. разред	Наставно по- дручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	
Ученик може да: - разликује просте ријечи од твореница, творбену основу од наставка и, према задатом моделу, гради нове ријечи; - разликује различите творбене моделе (на типичним примјерима), те кроз њих спознаје начине богађења језика; - разликује правилан од неправилног изговора гласа; разликује гласове од слогова; - разликује самогласнике и сугласнике; - разликује сугласнике по мјесту и начину изговора; - разликује врсте гласовних алтернација у типичним случајевима у вези са књижевнोजичком нормом и уочава одступања; - разликује основна значења и грађење свих личних и неличних глаголских облика, а неличне глаголске облике на нивоу препознавања.	ЈЕЗИК S2	Творба ријечи	10	Творбена структура ријечи, творбена основа и наставак. Просте и изведене ријечи.	
				Суфикси – разликовање суфикса од граматичких наставка; творбена основа; коријен ријечи. Суфиксалне изведенице.	
				Префикси и префиксалне изведенице.	
				Слагање и сложенице.	
		Фонетика	12	Самогласници и сугласници; слоготворно р. Подјела ријечи на слокове.	
				Подјела сугласника по мјесту и начину изговора и по звучности.	
				Гласовне промјене и алтернације.	
				Једначење сугласника по звучности.	
				Једначење сугласника по мјесту творбе.	
				Губљење сугласника (одступања у писању).	
				Непостојано а.	
				Промјена л у о.	
		ГЛАГОЛСКИ СИСТЕМ	30	Палатализација, сибиларизација.	
				Јотовање.	
				Глаголи као врсте ријечи, граматичке категорије глагола: лица, броја, вида (свршени и несвршени), рода (прелазни и непрелазни).	
				Инфинитивна основа, инфинитив.	
				Презентска основа, презент.	
				Аорист.	
				Имперфекат.	
				Помоћни глаголи.	
				Глаголски придјев радни.	
				Глаголски придјев трпни.	
				Перфекат.	
				Футур I.	
				Футур II.	
				Плусквамперфекат.	
				Глаголски начини: императив.	
				Потенцијал.	
				Глаголски прилози: прошли и садашњи.	

ИСХОДИ УЧЕЊА 7. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	
Ученик може да: - разликује врсте и начине градње стиха, строфе и сталних облика pjesме; - уочава нивое обликовања књижевног текста, тј. разликује његов звучни, сликовни и идејни слој; - разликује основне начине компоновања и структурирања лирског, епског и драмског књижевног дјела; - разумије појмове мотивисаност радње, ситуација и поступака ликова у књижевном дјелу; - препознаје разлику између приповиједања, описивања, дијалога, монолога; - разумије граматичке и временске перспективе приповиједања, схватајући како изабрана тачка гледишта одређује избор књижевног израза; - разликује стилске фигуре обухваћене наставним програмом и њихову улогу у књижевном тексту.	КЊИЖЕВНОСТ 66	ЛИРСКА ПЈЕСМА	25	Умјетнички доживљај лирске pjesме. Локализација.	Дјевојка је под ђулом заспала – српска народна pjesма. Љубавни раст анак; Највећа је жалост за братом – српска народна лирска pjesма; Мирослав Антић: Плава звезда.
				Основни облици стиха и строфе (дистих, терцет и катрен). Врсте риме.	Ђура Јакшић: Вече. Војислав Илић: Вече.
				Мотиви и pjesничке слике у лирском тексту.	Јован Дучић: Вече. Десанка Максимовић: Пролет на песма.
				Основна језичко-стилска изражајна средства (епитет, поређење, контраст, градија, персонификација, ономатопеја) и њихова функција у књижевно-умјетничком тексту.	Алекса Шантић: О, класје моје. М. Данојлић: Старинска песма. Добрица Ерић: Свет и Сава. Р. П. Ного: Сунцокрет. Александар С. Јесењин: Писмо мајци. Добрица Ћесарић: Воћка после кише. Фернандо Песоа: Да би велик био.
		ПРИПОВИЈЕТКА	25	Локализација. Тематски слој књижевног дјела.	Петар Кочић: Јаблан. Бранко Ћопић: Чудесна справа.
				Облици казивања: приповиједање, описивање, дијалог, монолог.	Исидора Секулић: Буре.
				Хронолошко и ретроспективно приповиједање.	Алекса Микић: Липов цват или Мој друг Ст ојан.
				Карактеризација ликова, истицање моралних вриједности књижевних јунака. Вођење дневника читања, писање биљежака о прочитаној лектури. Израда рјечника књижевних термина и непознатих ријечи.	Данило Киш: Прича о печуркама или нека друга из Раних јада. Чехов: Вањка. Петар Кочић: Гроб Слатке Душе. Светозар Ћоровић: Богојавњенска ноћ. Хасан Кикић: Јесен. Загонетке, питалице, пословице (избор).
		ЛЕКТИРА	16		Алекса Микић: Сунчана обала. Јанко Веселиновић: Хајдук Станко. Роберт Грејс: Грчки митови (избор). Скендер Куленовић: Громово јуле. Петар Кочић: Вуков гај. Бранислав Нушић: Хајдуци. Ранко РISOјевић: Дјечаци са Уне. Џек Лондон: Зов дивљине.

ИСХОДИ УЧЕЊА 7. разред	Наставно по- дручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ
Ученик може да: - раставља ријечи на крају реда у типичним примјерима; - разликује писање нормативних од ненормативних облика ријечи у вези са гласовним промјенама; - примјењује правописна правила у вези са писањем глаголских облика; - образлаже свој став о тексту: допадљивост, занимљивост, информативност, корисност у учењу итд. - јасно искаже своје мишљење поштујући књижевну норму.	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА 26	ПРАВОПИС		Провјеравање, понављање и увјежбавање правописних правила обрађених у претходним разредима са посебним акцентом на писање рјечце ли уз глаголе, не уз глаголе, именице и придјеве. Писање глаголских облика које ученици често погрешно пишу (радни глаголски придјев, аорист, потенцијал, перфекат, футур I). Четири домаће писмене задаће и њихова анализа на часу. Четири школске писмене задаће (12 часова). Говорне вјежбе на задате теме.

ПРИЛОГ 3.

СРПСКИ ЈЕЗИК

8. РАЗРЕД

(4 часа седмично, 144 часа годишње)

ИСХОДИ УЧЕЊА 8. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	
Ученик може да: - разликује врсте ријечи и зна њихове граматичке категорије (изузев придјевског вида); - зна основне разлике у грађењу личних и неличних глаголских облика. Зна основне разлике у грађењу простих и сложених глаголских облика; - анализира једноставније реченице грађене по основним моделима и проширене прилошким одредбама; - разликује именичке, придјевске и прилошке синтагме; - познаје основне врсте зависних и независних реченица.	ЈЕЗИК 46	СИНТАКСА	32	Систематизација знања из претходних разреда, врсте ријечи, глаголски систем. Субјекат: граматички и логички. Предикат: глаголски и именски. Објекат (прави и неправи). Прилошке одредбе за мјесто, вријеме, начин, узрок, допуштање. Атрибут, апозиција. Појам синтагме. Именичка синтагма. Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни, супротни, градациони. Независне реченице – појам комуникативне функције; подјела на обавјештајне, упитне, заповједне, жељне, узвичне. Непотпуне, безличне, пасивне реченице. Комуникативне реченице састављене од двију (или више) независних предикатских реченица у напоредном односу – саставне (укључујући и закључне). Раставне реченице. Супротне (укључујући и искључне) реченице. Градационе реченице. Зависне реченице: обиљежја и врсте. 1. Изричне реченице: субјекатске, објекатске и атрибутске реченице. 2. Прилошко-одредбене реченице: мјесне. Временске реченице. Узрочне реченице.	

				Условне реченице.	
				Допусне реченице.	
				Намјерне реченице.	
				Посљедичне реченице.	
				Поредбене реченице.	
				Конгруенција. Слагање придјева и глагола са именицом у реченици.	
- разумије хришћанску основу првог словенског писма и мисионарску улогу светих Тирила и Методија у ширењу писмености међу словенским народима;		ИСТОРИЈА СРПСКОГ ЈЕЗИКА	14	Почети писмености код Словена. Стварање првог књижевног језика и двије азбуке. Свети Тирило и Методије. Маријино јеванђеље.	
- познаје основне етапе у развоју књижевног језика код Срба и најзначајније културно-историјске споменике, а посебно улогу Светог Саве у стварању првих књижевних дјела на српскословенском језику;				Српскословенски језик. Књижевни рад Светог Саве и најзначајнији књижевни споменици на српскословенском језику.	
- разумије значај Вукове реформе и знањене основне карактеристике.				Мирослављево јеванђеље, Житије Светог Симеона и Повеља Кулина бана, Душанов законик – различити језички стилови.	
				Књижевни језици код Срба до Вука: српскословенски, рускословенски, славено-српски.	
				Вукова реформа језика и правописа. Сава Мркаљ.	
				Штокавски дијалекат као основица српског књижевног језика екавског и ијекавског изговора.	

ИСХОДИ УЧЕЊА 8. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ
Ученик може да:	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА 30	ПРАВОПИС		Интерпункција у вези са зависним реченицама.
- умије правилно да употребљава интерпункцијске знакове;				Писање извјештаја.
- учествује у расправи о актуелним проблемима у школи и друштву на основу текстова из дневне штампе;				Описивање екстеријера, ентеријера, портрета.
- има развијен рјечник, у складу са основношколским нивоом образовања;				Писање молбе, жалбе, имејла и других састава у складу са правописном нормом.
- попуњава различите обрасце и формуларе са којима се сусреће у свакодневном животу;				Усмене говорне вјежбе на задате теме из друштвеног и социјалног живота.
- правописно и граматички тачно да напише писмени задатак са правилно структурираним дијеловима: увод, разрада, закључак.				Четири школске писмене задаће (1 час припрема, 1 час израда, 1 час исправка).

ИСХОДИ УЧЕЊА 8. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	
Ученик може да:	КЊИЖЕВНОСТ 68	Стара српска писана и усмена књижевност	12	Периодизација књижевности. Основне епохе и правци у књижевности: античка, средњовјековна, ренесанса и ново доба.	Одломак из античке митологије. Одломак из Библије. Одломак из Јеванђеља.
- препознаје књижевни текст као самосталну и јединствену естетску цјелину;				Српска средњовјековна књижевност: основне одлике, различитост књижевних облика у односу на савремену књижевност. Језик, стил. Књижевни ликови.	Свети Сава: одломак из Житија о Светом Симеону. Теодосије: одломак из Житија Светог Саве. Слово о кнезу Лазару.
- умије да локализује књижевна дјела из обавезног школског програма (српска/свјетска, стара/нова, усмена/ауторска, лирска / епска / драмска књижевност);				Усмена књижевност, одлике, умјетничка вриједност, pjesнички језик. Поређење са темама и стилем старе српске књижевности.	Смрт мајке Југовића; Цар Лазар и царица Милица; Кнежева вечера; Предраг и Ненад – српска народна епско-лирска pjesма. Пословице и изреке (избор).
- разликује основне књижевне епохе: античка, средњовјековна, ренесанса и нововијековна књижевност;					
- разумије карактеристике стилских периода у историјској перспективи, класицизма, романтизма, реализма и модернизма;					
- разликује књижевноумјетнички од осталих типова текстова и разумије посебност организације језика у књижевној употреби;					

- разликује основне типове књижевне фигурације, као и најчешће стилске фигуре, и схвата њихову књижевно-умјетничку функцију; - познаје основне књижевне термине и адекватно их примјењује у тумачењу књижевних дјела која су планирана обавезним школским програмом; - разумије поступке карактеризације ликова према њиховим физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким особинама.		Романтизам	10	Основне карактеристике стилских праваца. Романтизам. Поглед на свијет. Историјске и друштвене околности. Поезија: сликовни, емотивни и језички план pjesме.	Бранко Радичевић: Кад млидијих умрет и. Јован Ј. Змај: Каж и ми, каж и (Булић). Лаза Костић: Међу јавом и мед сном. Двије, три pjesме из књижевности свјетског романтизма.
		Реализам	14	Основне карактеристике реализма. Поглед на свијет. Историјске и друштвене околности. Књижевне врсте. Приповијетка. Роман. Локализација. Елементи композиције. Карактеризација ликова.	Стефан М. Љубиша: Кањош Мацедонових. Радоје Домановић: Мрт во море. Јован С. Поповић: Покондирена т иква (одломак). Приповијетке из свјетског реализма.
		Модерна	20	Основне карактеристике модерне. Поглед на свијет, осјећања. Локализација. Поезија, врсте лирске pjesме, pjesнички језик, стилске фигуре и њихова књижевно-умјетничка функција. Прозна дјела. Одлике. Теме. Језик. Стил.	Јован Дучић: Подне, Село. А. Шантић: Ми знамо судбу. Милан Ракић: На Газимест ану. Десанка Максимовић: Крвава бајка; Ст репња. Васко Попа: Манасија. Мак Диздар: Запис - о земљи, о шт иг у. Добрица Ћесарић: Балада из предграђа. Тин Ујевић: Даж д.
					Петар Кочић: Кроз маглу. Иво Андрић: Прича о кмет у Симану. Ђура Дамјановић: Јефт аш, кад дође зима. Ѕијо Диздаревић: Мајка.
		ЛЕКТИРА	12		Перл Бак: Велики т алас. Светозар Ђоровић: Ст ојан Мут икаша. Стеван Сремац: Поп Ћира и поп Спира или Зона Замфорова. Чехов: Приповет ке (избор). Свети Сава у српској књижевности (избор из народног предања и умјетничке поезије о Светом Сави). Десанка Максимовић: Прадјевојница. Косовски циклус и хајдучки циклус (избор).

ПРИЛОГ 4.

СРПСКИ ЈЕЗИК

9. РАЗРЕД

(4 часа седмично, 136 часова годишње)

ИСХОДИ УЧЕЊА 9. разред	Наставно по- дручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	
Ученик може да: - зна основне језичке групе у Европи и мјесто српског језика у породици словенских језика; - познаје подјелу штокавских дијалеката екавског и ијекавског изговора, те стварање и развој српског књижевног језика; - разумије значај Вукове реформе језика и правописа и различита имена српског језика од Вука до данас;	ЈЕЗИК 50	Српски језик и његови дијалекти	12	Мјесто српског језика у породици словенских језика.	
				Значај Вукове реформе језика и правописа.	
				Штокавски дијалекти српског књижевног језика екавског и ијекавског и икавског изговора: источнохерцеговачки, шумадијско-војвођански, косовско-ресавски, призренско-тимочки.	

- зна основна правила акценатске норме и разликује дуге и кратке слоге у вишесложним ријечима; - именује (фонетски условљене) гласовне промјене у типичним школским примјерима;		Фонетика	10	Акценатски систем српског књижевног језика и његово обиљежавање.	
- познаје основне принципе творбе ријечи; - разумије појмове лексичког и граматичког значења; - разликује основне творбене моделе: префиксација, суфиксација, префиксално-суфиксална творба, слагање;				Акценат и клитике (проклитике и енклитике).	
				Гласовне промјене и алтернације, правила (систематизација).	
				Гласовне промјене и алтернације у оквиру деклинације, конјугације и компарације.	
		Творба ријечи	8	Творбена структура изведених ријечи. Проста и изведена творбена основа. Лексичко и граматичко значење морфема.	
				Суфиксација.	
Префиксација.					
Префиксално-суфиксална творба.					
- разумије синонимију падежа (квалитативна и мјесна значења падежа) и синонимне глаголске облике за изражавање прошлости и будућности;		Синтакса	10	Синонимија падежа. Квалитативна значења падежа.	
				Мјесна значења падежа.	
				Синонимија глаголских облика за изражавање прошлости: претеритарна времена и релативна употреба осталих времена (презента, футура) и начина.	
				Синонимија глаголских облика за изражавање будућности: два футура и релативна употреба осталих гл. облика; модална употреба других гл. облика за обиљежавање будућности.	
- умије да анализира различите моделе реченица које спадају у типичне школске примјере; - познаје врсте напоредних односа међу реченицама и реченичним члановима.			10	Независно-сложена реченица. Типови.	
				Зависно-сложена реченица. Типови.	

ИСХОДИ УЧЕЊА 9. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ
Ученик може да: - досљедно примјењује правописну норму (из сваке правописне области предвиђене школским програмом);	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА 26	Правопис	6	Систематизовање садржаја из правописа: употреба великог слова, интерпункција, спојено и растављено писање ријечи; писање скраћеница; растављање ријечи на крају реда, писање полусложеница.
- разумије основне комуникацијске функције језика; именује одређене функционалне стилове (књижевноумјетнички, научни, административни, публицистички и разговорни); - зна значења ријечи и фразеологизама који се јављају у литерарним и медијским текстовима намијењеним младима; - познаје метафору као лексички механизам;		Функционални стилови	8	Комуникативне функције језика. Функционални стилови: књижевноумјетнички, научни, административни, публицистички, разговорни. Фразеологизми, метафора као лексички механизам.
- писмени састав умије организовати у смисаоне цјелине (уводни, средишњи и завршни дио текста) поштујући правописну норму.			12	Четири школске писмене задаће (један час припрема, један час израда, један час исправак).

ИСХОДИ УЧЕЊА 9. разред	Наставно подручје	Наставна тема	Број часова	НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ
Ученик може да: - познаје основна начела тумачења књижевног текста преко области теорије књижевности, историје књижевности и књижевне критике; - познаје књижевне термине и функционалне појмове према захтјевима програма и умије их примјенити на конкретно књижевно дјело; - уочава сродности књижевности са осталим умјетностима, првенствено ликовном умјетношћу, позориштем и филмом; - уочава проблеме и идеје у књижевном дјелу, самостално их образлаже и поткрепљује својим ставовима и ставовима из других књижевних дјела; - умије да, анализирајући књижевно дјело, прави паралеле између тема из књижевних дјела и тема из свакодневног живота.	КЊИЖЕВНОСТ 60	ПРИПОВИЈЕТКА	16	Композиција приповијетке. Лаза Лазаревић: Све ће то народ позлатити и На бунару. Симо Матавуљ: Пиљипенда. Петар Кочић: Кроз међаву. Иво Андрић: Коса. Борисав Станковић: Увела ружа. Иван Цанкар: Десетица.

		Прелазне врсте	6	Приповједачки поступци, хронолошко и ретроспективно приповиједање.	
				Језик и стил приповијетке.	
				Тематски слој књижевног дјела.	
				Анализа књижевних ликова.	
				Аутобиографија, одлике.	Бранислав Нушић: Аналфабета.
				Путописна и мемоарска проза: одлике, језик, стил.	Љубомир Ненадовић: Писма из Италије (одломак о Његошу). Прота М. Ненадовић: Мемоари (одломак).
				Драмски спјев. Синтеза лирског, епског и драмског.	П. П. Његош: Горски вијенац.
		Лирска пјесма	16	Лирска пјесма, појам, врсте. Лирске слике, мотиви и композиција лирске пјесме. Стих, строфа, слободни стих. Језик и стил, стилске фигуре. Лирски доживљај и поента. Поема, одлике.	Ђура Јакшић: Отаџбина. Јован Јовановић Змај: Светли гробови. Војислав Илић: У позну јесен. Рајко Петров Ного: Жутокљунац. Бранко Миљковић: Кап мастила. Антун Б. Шимић: Опомена. А. С. Јесењин: Песма о керуши. Мак Диздар: Модра ријека. Милутин Бојић: Плава гробница. С. Куленовић: Стојанка мајка Кнежополка (одломак). Б. Ћопић: На петровачкој цести. Д. Максимовић: Крвава бајка.
		Народна књижевност	8	Епска пјесма, епска радња, епска опширност, епска објективност.	Вук С. Караџић: О народним пјевачима. Женидба Милића барјактара - српска народна пјесма.
				Композиција епске пјесме, описи, ликови, теме, идеје, језик и стил.	Почетак буне против дахија - српска народна епска пјесма.
				Епско-лирска пјесма, однос субјективног и објективног у опису ликова	Зидање Скадра – српска народна епска пјесма. Хасанагиница - српска народна епско-лирска пјесма.
				Књижевни јунаци епске и епско-лирске поезије – највиши домети моралних вриједности. Текстови који се изучавају у теми: I и II свјетски рат, страдање Срба, Јевреја и Рома у тим ратовима.	Смрт Омера и Мериме. Здравце, загонетке, питалице, пословице (избор). Арсен Диклић: Не окрећи се, сине. Антоније Исаковић: Кроз грање небо. Бранко Ћопић: Башта слезове боје (Дани црвеног слеза). Мира Алечковић: Звездане баладе (Звездана бајка о Вјазми). Саша Божовић: Теби моја Долорес. А. Франк: Дневник Ане Франк.
		ЛЕКТИРА	14		Јован Дучић: Пјесме. Иво Андрић: избор приповједака. Иван Г. Ковачић: Јама (цијела поема). А. С. Егзипери: Мали принц. Избор из савремене српске поезије и прозе. Радоје Домановић: Марко Краљевић поново међу Србима. Б. Нушић: Аутобиографија.

Развијање језичке културе један је од најважнијих задатака наставе језика.

Овај наставни процес, иако је програмски конституисан као посебно подручје, с посебним садржајима и облицима рада, мора се преносити и на друга наставна подручја. У књижевности обрада књижевног текста је најбољи образац изражавања, као и граматика са правописом која нормира правила и дефинише језичке законе. Исто тако, у повратном смјеру, обрада књижевног текста и рад на граматичи и правопису књижевног језика мора укључивати и садржаје за његовање културе усменог и писменог изражавања.

Рад на богаћењу језичке културе треба да се интегрише са свим видовима усмених и писмених облика изражавања.

Смјернице за рад наставника:

- Приликом реализације теме Први и Други свјетски рат, страдање Срба, Јевреја и Рома у тим ратовима, акцентирајући начин на који ће се бавити програмским садржајима као пресудним за успјешност. Сигурно је да се овако наставници охрабрују да ову тему истражују и да се усавршавају.

- Предложене програмске садржаје радити у периоду обиљежавања “Дана сјећања” .

- Упознати ученике са историјским чињеницама те идеолошким и политичким негирањем злочина над српским народом у 20. вијеку.

- Код ученика развијати осјећај за вријеме у којем су страдали недужни само зато што су били припадници једног народа.

- Ученици ће на основу стеченог знања конструктивније, боље и љепше размишљати о личној и породичној будућности, али и будућности свог народа.

- Вјештим креирањем атмосфере развијати свијест ученика тако да његују културу сјећања и памћења.

- Поштујући принцип интердисциплинарности, повезивати филмску и ликовну умјетност као важан сегмент у изучавању теме која третира ову проблематику. Такође је важно повезати књижевни текст и филмску умјетност, те тако код ученика развијати критички и умјетнички став.

- Текстови који су погодни за драмско обликовање могу пружити могућност да ученици примјеном адекватних метода и поступака кроз неке проблемске ситуације покажу музички и глумачки таленат.

- Код ученика се не смије провоцирати мржња, нити будити жеља за осветом, него је потребно инсистирати да се, читајући наведена књижевна дјела, гради српски национални идентитет и поштују жртве.

- Корелација са историјом, ликовном умјетношћу и филмом.